

GAZETA TRANILVANIANĂ

574

2 ex.

Biblioteca Universităţii

Cluj

Redacţia şi Administraţia

PIAŢA LIBERTĂŢII BRAŞOV

Telefon 226

Abonament anual 200 lei

Pentru străinătate 500 lei

Anunţuri, reclame, după tarife

Fondată la 1838 de George Bariţiu

Apare în fie-care zi de lucru

Interese superioare de... spuneau liberalii acum un an — pretind că voturile alegătorilor să fie furate!

Astăzi, după un an — susţin ei — aceleaşi interese cer ca să fie furată bogăţia subsolului.

Cine mai poate spune, că guvernul d-lui Brătianu neglijează „interesele ţării“?

Jubileul crimei

Proiectul noii Constituţii zace de câteva zile pe birourile Camerei şi Senatului. Măine va începe discuţia asupra lui. Guvernul se trudeşte în schimb ca să arate şi să dovedească, prin presa sa, că ţara are nevoie de o nouă Constituţie.

Nu am înţelege această muncă şi trudă zadarnică şi fără de folos a guvernului d-lui Brătianu, dacă nu am şti şi nu am vedea că prin ceea-ce încearcă să dovedească presa liberală, nu se face alta, decât se ocoteleşte răspunsul cu care ea ar fi datorare ţării.

Nime doară nu a tăgăduit că Constituţia de până acum mai corespunde în forma, în care ea a fost redactată, necesităţilor de azi ale ţării româneşti. Dar, în schimb ţara întreagă, presa întreagă, afară de cea subvenţionată de guvern, a repetat şi repetă zi de zi că actualul guvern prin neglijiunile lui Corpuri legiuitoare n-are nici fondul moral şi nici dreptul de a făuri şi da ţării acel act fundamental, care se numeşte Constituţie.

Aceasta este chestie, la care guvernul ar trebui să se simtă obligat a răspunde. Convins însă că critica aspră şi condamnarea pe care presa i le aduce în numele ţării, sunt drepte, guvernul caută o scăpare prin tangenţă. În loc să răspundă şi să dovedească ce i-se cere, bate mereu apa în piua şi se muncеşte să documenteze ceea-ce nime nu-i pretinde.

Că ţara are nevoie de o Constituţie o ştim, o ştie ţara întreagă. Ba mai mult,

o simte chiar această necesitate, fără de care nu poate înfrâna abuzurile comise tocmai împotriva Constituţiei şi chiar de către guvernul d-lui Brătianu, care trâmbiţă mereu nevoia de a da ţării o Constituţie.

Constituţia unei ţări este însă temelia legilor ei, ai cărei apărători şi făuritori nu pot fi oameni cari în viaţa lor n-au cunoscut noţiunea de respectare a legii, noţiune cu care partidul liberal a trăit mereu pe picior de războiu.

Nu e nevoie să răscolim prea mult din trecutul acestui partid, pentru ca să găsim mormane de dovezi pentru susţinerea afirmaţiunii de mai sus.

Nu ştim, întâmplător ori intenţionat a ales guvernul tocmai aceste zile pentru depunerea proiectului Constituţiei liberale în Parlament. Această lovitură de stat a guvernului liberal, motivată prin „necesitate de stat“ se petrece însă tocmai la un an dela monstruoasa noapte a faptului urnelor, adică a acelei operaţii mişeleşti, prin care guvernul şi-a strecurat în Parlament tristele figuri, eu votul şi din voiaţa cărora vrea să-i dea ţării româneşti Constituţia brătienistă!!

Da, ţara are nevoie de o nouă Constituţie! Dar o Constituţie care să opereze de abuzurile şi fărâdelegile unui guvern, care prin lovitură de stat de azi a liberarilor, comemorează şi serbătoreşte jubileul de un an al uneia din cele mai criminale mişeli comise de un guvern românesc împotriva Ţării româneşti.

Similis simili gaudet...

Validarea „deputatului“ Ighiului.

Camera celor „aleşi“ în bezna nopţilor Sf. Artur a validat la sfârşitul şedinţei de ieri după amiază fără discuţie pe noul crainic liberal Petru Metes, din graţia maiorului Mihai „deputat“ al Ighiului.

Buchetul celor ce vreau să fericască România întregită cu o nouă Constituţie s'a sporit cu o nouă bucurie, care se poate de-acum înaintea lafai în fotoliurile celor ce-au validat — spre ruşinea neamului şi a secolului în care trăim — pe un Mihályi Péter, Dragos etc.

Bucuraţi-vă şi veseliţi-vă voi, cei negri la suflet, căci de azi începând alegătorii cercului Ighiului au ajuns „culmea“ fericirii şi mulţumirii, pe care le-a hărăzit-o ţara mândră şi mare, visată de părinţii lor, când mureau străpuşi de baionetele călailor maghiari, strigând: *Trăiască Alexandru Varda-Voivod!*

Iar ca fericirea voastră şi a ţării, fraţilor din Ighiu, să fie deplină, ca mâne cel ce v-a falsificat votul, cel ce v-a bătut, scuipat şi a tras asupra voastră, marile maior Mihai va fi avansat, în

semn de recunoştinţă, prefect al Clujului sau Odorheiului.

Dar să nu desperaţi, oameni buni! Dacă dreptatea a murit, n'a murit încă ţara şi neamul, iar bătaia lui Dumnezeu nu va întârzia să cadă asupra celor ce-şi bat joc în mod atât de mişelese de ce aveţi voi mai scump: *dreptul sfânt al votului.*

Deşi „alegerea“ dela Ighiu a fost validată, ţinem să publicăm aici, după ziarul „Patria“, declaraţiile făcute de însuşi bărbatul de încredere al liberalilor, un învăţător de instit, despre cele petrecute la secţia Geoagiu de sus:

„Îndată după ridicarea părintelui V. Bariţiu (naţionalist) din localul de alegere prin forţa armată, am făcut interpelaţie, regretând această procedură faţă de un om pe care-l cunosc român foarte bun, cinstit şi la locul datoriei. „Ca aceasta stricăm cauzei“. Nimeni, cu nici un cuvânt nu a răspuns decât soldatul — avem ordin mai înalt! — Am rămas deprimat. În ziua alegerii a mers totul liniştit. La ora 6 votarea s'a încheiat. Ne-am depărtat toţi membrii biroului, rămânând în local un singur plutonier de jandarmi.

Am auzit pe vice-preşedintele biroului Schattel, şoptind prezidentului Partenie Crişan, când a încluiat urna cu cheia ca să nu uite să predea această cheie în poză plutonierului care stă la urnă. Peste noapte ce s'a întâmplat, nu ştiu, decât constat că în ziua a 2-a de alegere — la scrutin am rămas uimit, mi s'a

Programul partidului român din regatul sârbo-croato-sloven

Reprezentanţii comunelor locuite de Români bănăţeni rămaşi sub stăpânirea jugoslavă, întruniţi în primul lor congres ținut la 10 Februarie în frunţaşa comună *Alibunar*, au votat cu unanimitate următorul program în ajunul alegerilor parlamentare din Jugoslavia, cari vor avea loc la 18 Martie a. e.

Românii din Banatul Jugoslaviei intrând acum pentru prima oară în viaţa politică a acestui stat, necunoscând încă bine rostul partidelor regnicolare, dar şi în scopul consolidării lor ca minoritate, s'au văzut îndemnaţi a-şi forma un partid propriu.

Numărul mic al membrilor ce vor face parte din acest partid, firea paşnică şi îndulgentă a românului, nu doreşte şi nu vrea aneta (schimba) caracterul naţional al regatului S. H. S. ba din contră prin legătura sa de sânge cu ţara vecină şi aliată a regatului S. H. S. cu fraţii lor din România, au să fie o copie statornică de mai bună prietenie pentru aceste două ţări, pentru susţinerea echilibrului de azi din Europa centrală şi răsăriteană.

Conduşi de acest dor, vom lucra ca o atmosferă de adevărată prietenie să se desvolte şi întărească în sânul poporului sârb şi român, să fie ambele popoare convinse de aceea, că sortea le e comună, că au să purcedă şi vieţuiască în frăţească bună înţelegere.

I. Politica externă.

În politica externă a ţării, partidul român doreşte sincer prietenia Statului român şi a republicii Cehoslovace, ca ele împreună să-şi poată apăra neafărarea lor naţională câştigată cu atâtea jertfe. Doreşte susţinerea amiciei cu acele state mari, cari au ajutat nouile state naţionale să-şi împlinescă idealul.

Partidul român e gata de orice jertfă pentru apărarea acestui principiu, pentru apărarea graniţelor ţării sale de aici: regatul S. H. S.

II. Politica internă.

Politica internă (din ţară.)

Cerem drepturi egale pentru toţi cetăţenii fără deosebire de lege şi limbă.

Cerem drept de alegător pentru toţi bărbaţii peste 21 ani, cu votare secretă pe comune pe baza listelor ce au să se compună din oficiu de slujbaşi satelor.

Cerem asigurarea dreptului de liberă întrunire în adunări, asociaţiuni, organizare economică, culturală şi politică. Cerem presă liberă fără obligământul cauziei.

Cerem autonomia satelor şi a comitatelor.

Poporul prin vot obţine şi ţine să-şi aleagă reprezentanţa comunală şi comitatensă, precum şi pe toţi acei funcţionari, pe cari îi plăteşte el.

Cerem funcţionari români în satele şi oficiile în cari populaţia noastră are de lucru, sau cel puţin oameni, cari posed şi limba românească.

Cerem inamovibilitatea funcţionarilor. Slujbaşi să nu fie daţi afară din funcţie, după cum se schimbă guvernele; iar judecătorii să fie bine plătiţi, nestrămutabili, ca astfel să fie garanţa respectării legilor de drept privat şi a drepturilor politice.

Cerem folosirea limbei române în graiu viu şi în scris la comună şi judecătorii inferioare, înscrispţii româneşti pe lângă ale statului, pe acele zidiri, unde poporul nostru locuieşte în masse (ca pe casele comunale sau şcolile din sate etc.)

Cerem legi egale de dare pentru toate provinciile regatului S. H. S., — să nu se mai întâmple, ca de ex. pe un lucru să se plătească dare numai în Vojvodina, iar în vechea Sârbie nu.

Cerem, ca darea să fie progresivă, urcarea procentuală să fie mai mare cu cât e venitul mai mare, cerem sistarea sau cel puţin reducerea dării de consum pe articolele ce le foloseşte săteanul şi săracul, ca d. e. pe sare petrol, zahăr etc.

Cerem mai ales îndreptarea drumurilor de ţară şi celor de fier, ca viaţa economică să fie înlesnită.

Cerem reducerea contingentului (numărului total) militar la minimum posibil, vremea de serviciu militar să fie cât mai scurtă, căci experienţa războiului din urmă ne-a dovedit, că în scurt timp încă se poate pregăti ostaşul de luptă.

Cerem, ca fectorii noştri să-şi facă slujba soldăşiei prin jurul nostru, neputând ei suporta clima malarică a

din urnă voturi noi ca leşite din teacul tipografiei şi netrecute prin mână de ţăran. Alegătorii votaseră îndoind plicul, care de care mai zgârmonit, acum toate erau în ordine aşezate în plic ca cu maşina.

Singur un neînsemnat număr de voturi (cele din ziua a 2-a nu erau orânduite militarmente). Am auzit pe greşierul biroului Liptovschi spunând celorlalţi colegi că în ziua primă s'au dat 699 de voturi, în ziua 2 a 106. Când se constată la scrutin rezultatul de 1422 pentru Metes iar 92 pentru Silvin Dragomir am rămas uimit — deşi personal dorisem reuşita d-lui Metes, dar nu aprob căile de reuşită pe care le-au întreprins. Declar sub jurământ că nu voi mai lua parte la politică şi la alegeri.

Alegerile din Jugoslavia

Lista oficială a candidaţilor Partidului naţional.

Lista candidaţilor partidului român pentru alegerile din 18 Martie 1923, este următoarea:

Conducătorul listei: *dr. Ioan Jian*, avocat din Alibunar.

În cercul *Alibunar şi Biserica-albă*: Candidat: *dr. Aurel Novac*, fost avocat din Belacrkva (Biserica-albă), iar suplent: *Millan Jian*, comerciant din Alibunar.

În cercul *Vel, Becicherec*: Candidat: *Vasilie Bunda*, econ. din Covin, iar suplent: *Boja Iancovici*, econom din Seleuş.

În cercul şi oraşul *Vârşeş*: Candidat: *Alex. Guga*, preot din Kustilj (Coştei), iar suplent: *dr. Nicolae Popovici*, avocat din Vârşeş.

În cercul *Covacia şi Covin*: Candidat: *Ştefan Popa*, preot din Seleuş, iar suplent: *Victor Popovici*, preot din Delibata.

În cercul şi oraşul *Pancevo*: Candidat: *Georg Şdic*, preot din Seleuş, iar suplent: *Pavel Gaşpar*, econom din Satul nou.

Serbia de jos; Macedonia și Albania. Cerem deschiderea drumurilor spre țările vecine, ușurarea pedru drum în străinătate chiar și America, dând pașaport fără plată și în grabă.

III. Politica agrară.

Duhul vremii după războiul mare a adus nu numai mântuirea sufletească a națiunilor până atunci subjugate, ci și eliberarea economică-materială a celor robii la toate statele noi naționale s'a înfăptuit reforma agrară. Pământul feudaliilor, al boierilor și comunelor, care mai înainte aveau sarcina de a susține din ele școala, preoții, cătane, scăpându-se de aceste îndatoriri, a trebuit să-și piardă și pământul cel foloseau.

În primul rând se cuvine a da acelor, cari au jertfit în vremea războiului pentru eliberare și apoi lipsiților, săracilor cari și până acum au trăit din economie.

Cerem deci să se aducă odată o lege și nu numai porunci ministeriale, prin care să se facă o dreaptă împărțire a acestor pământuri boierești, comunale și s. m. d.

Cerem și noi românii din statul Jugoslav să ne bucurăm de darurile acestei reforme agrare la fel ca sârbii.

Cerem mai ales pământurile, din satele locuite de români mai întâi românilor săraci, văduvelor de război din acele sate să se împartă și numai de n'ar mai fi săraci de-al noștri, să fie aduși din alte părți.

Anii din urmă ne-au dovedit, că românii nici unde n'au căpătat nici un lanț, ba chiar că voluntarii (dobrovoliași) aduși din Croația nu-și implinesc datorința, nu-și lucră ei însuși pământul, ci îl dau în arendă, că nu stau locului, că azează prin casele mici și înguste ale oamenilor noștri dau prilej la multe neînțelegeri. O astfel de stare nu poate întări prietenia mult dorită între sârbii și români.

Cerem deci să se îndrepte greșeala făcută; pământurile din jurul satelor locuite de români, dacă au fost date altora să se leie îndărăt și să se împartă românilor, cari și înainte de război au trăit din aceste, sau ca arendași sau ca clăcași.

— Stăruitul în numărul viitor —

Convocare

Reuniunea femeilor române Școala profesională invită pe toate membrele sale la

Adunarea generală a anului de gestiune 1921-22

ce se va ținea Joi în 22 Martie a. c. la ora 3 p. m. în sala Liceului Andreu Șaguna, cu următoarea ord. de zi.

- 1. Deschiderea adunării prin preșdintă și numirea de două verificatoare.
2. Raportul comitetului pe anul de gestiune 1921-22.
3. Raportul casei pe anul 1921-22.
4. Raportul comisiei cenzurătoare.
5. Bugetul Reuniunii și al Internatului pe anul 1922-23.
6. Descărcarea comitetului pentru gestiunea sa de trei ani și alegerea noului comitet.
7. Prezentarea statutelor modificate și votarea lor.
8. Alegerea comisiei cenzurătoare pe anul 1922-23.
Din ședința comitetului 6 Martie a. c. Maria B-Bajulescu, Nicolae Oancea, preșdintă, secretar.

Societățile streine de industrie și comerț

Un memoriu al avocaților români din Timișoara.

Timișoara, 4 Febr.

Într-o corespondență de pe la începutul lunii trecute, am relatat despre o consfătuire a avocaților români din localitate. Pe atunci nu am putut așă rostul adevărat al acestei consfătuiri, din care cauză și notița noastră era oarecumva incompletă. Un avocat, care luase parte la această consfătuire, ne-a refuzat orice explicație, zicând că o discuție prin presă a celor ce hotărăsc ei, ar fi, pentru moment, prematură.

De atunci și până acum s'au mai ținut multe întruniri, având și noi prilejul să ne informăm bine asupra lor. Este vorba despre o chestiune care preocupă de foarte mult timp viața românească din Timișoara, o problemă pe care unii au încercat chiar să o rezolve pur și simplu — în vara anului trecut — printr-o „Ligă românească”, care însă a eșuat, dovedindu-se că în dosul ei nu sunt decât interese bine calculate ale câtorva și nici decum formule de salvare a bogățiilor românești, exploatate aproape numai de străini.

Nu mai pe teritoriul inspectoratului industrial din Timișoara există 27 de societăți comerciale și industriale, streine. Întregul capital al acestor societăți este străin. Ba, ce e mai grav, majoritatea mare a membrilor din consiliile de administrație sunt cetățeni streini. Multe din aceste societăți nu și-au schimbat nici firma măcar. Unele din ele se administrează direct din Budapesta, având și foarte mulți oficiali tot de acolo.

Majoritatea acționarilor acestor societăți fiind streini, e firesc, ca dividendele lor să iasă din țară. Tot acest lucru se întâmplă și cu tantiemele membrilor din consiliile de administrație. Dar sub ce formă ies aceste dividende și aceste tantieme din țară? În formă de lei românești. Și aceasta nu este oare un pericol?

Conform legii de industrie și comerț din anul 1916, toate aceste societăți trebuie puse sub sechestru, respective sub conducerea unui comisar guvernamental până acuma lucrul acesta nu s'a întâmplat.

Nu numai membrii din consiliile de administrație sunt streini la aceste societăți, dar și avocații lor. Împrejurarea aceasta i-a și determinat pe avocații români din localitate în frunte cu d-nii: dr. Liviu Linție, dr. P. Obădeanu și dr. Eugeniu Șendrea să facă memorandumul, pe care l'au și trimis săptămâna trecută Ministerelor de Industrie și Comerț și de Finanțe.

Acest memorandum urmărește nu numai apărarea bogățiilor naționale cari trec peste graniță, în modul arătat mai sus, ci și apărarea intereselor avocaților români. Rezultatele se așteaptă cu mare interes, nu numai de către inițiatorii acestui memorandum, ci și de către toată românimea bănățeană, care în vara anului trecut, alarmată, a început cu „liga” despre care vorbirăm mai sus.

Moartea ambasadorului Germaniei la Paris

Din Berlin se anunță: Ambasadorul Germaniei la Paris, Mayer a încetat din viață. Guvernul francez a trimis o telegramă de condoleanță. (Rador)

„Marea Panama dela Făgăraș”

O întâmplare.

Suntem rugați a da loc următoarei întâmplări:

În câteva zile — în deosebi în cele liberale — sunt terfelit de câțiva timp ca și când aș fi cel mai mare hoț și pungăș al României-Marî. Că să nu influențez mersul instrucției parchetului din Brașov, priveam la început cu dispreț adânc și poate aș fi privit și mai departe la inscenările tendențioase și la furia nepuțincoasă a unor indivizi, cari s'au năpustit ca hienele asupra cinstei mele.

Văzând însă că campania aceasta josnică — fără nici o considerare la procedura judecătorească în curs — nu mai conținește și că se poartă cu scopul ascuns și mârșav de a mă ponegri nu numai pe mine, Societatea Refacerea Industrială și pe unii clienți ai acestora, ci încearcă a induce în eroare opinia publică și a influența eventual prin ziaristică și mersul instrucției, — în interesul adevărului denaturat și a reputației mele personale grav atacate și care astfel nu mai pot răbda terfelirea lor până la finalizarea procedurii judecătorești, mă simt nevoit a declara următoarele:

1. Ca fost director al Societății Refacerea Industrială pentru Sucursala Ardeal, protestez cu toată energia împotriva acestei inscenări, a cărei scop vădit este a da de mal acestă Societate, la care, după cunoștința mea, încercităși nu s'au făcut.

2. Dau dreptul ori și cui să mă privească de cel mai nemernic și ticălos om al țării, dacă pe drept se va putea dovedi că am vădut materiale furate, ori am eliberat și numai uoala dintre clienții Societății, respective a sucursalei facturi ilegale, nevăzute și neaprobate de Direcția centrală a Societății și Comisarul guvernului.

3. Mă las spânzurat de limbă, dacă se va putea face dovada că materialul dela Făgăraș nu ar fi factorat și achitat în cea mai bună și corectă regulă legală.

4. Declar de cea mai perfidă calomnie afirmațiunea absurdă, că aș fi frustrat și pögubit Statul, eu, care ca funcționar al Societății Refacerea Industrială n'am putut vinde decât numai materialul Societății, trecut în deplina ei proprietate legală cu drept de dispunere liberă conform codului comercial.

5. Dau voie ori cui să-mi arate și numai o factură eliberată de mine pe lângă desconsiderarea prețurilor statutare fixate de normele Societății.

Drept aceea afirmarea că clienților, cari au materiale depozitate la Făgăraș și cari au avut dreptul ca să cumpere materiale ca ori și cine din ceilalți mii de cumpărători din Ardeal și Vechiul regat — le-a și fi vândut pe prețuri derizorii, — după placul meu — este o simplă și ordinară minciună.

6. Afirmarea tendențioasă, că facturile din Făgăraș ar fi fictive și că în depozitul de acolo s'ar afla material nefactorat, cred că nu mai are curajul a o susține nici chiar d-l Radovici, căruia de altcum Societatea — încă înainte de începerea instrucției judecătorești și mai cu seamă înainte de ce ar fi intrat în rândurile informatorilor anonimi de ziare — i-a prezentat facturile în bună

regulă și d-l Radovici cunoștea conținutul depozitului.

7. Pe acel înivid, care a răspândit minciuna, tendențioasă că aș fi scos și ascuns în întreaga Țara-Oltului părți esențiale dela mașinile Societății, devalorizându-le în așa hal ca acelea să fie prețuite ieftin de Societate, iar apoi după vânzare că le-aș fi complectat tot cu aceleași părți ascunse — îl provoac să mi dovedească cel puțin un singur caz de acestea.

8. Somez pe d-l Radovici să dovedească că — în afară de 1 forjă, 4 uși de lemn, 6 ferești, 2 cărușe țărănești, 2 rânzede, 4 loitrii, 1 sapă, 1 furcoi, 1 automobil fără roate și motor (?) și vre-o câteva alte lucruri neînsemnate, toate de valoare bagatelă și din cari numai unele sunt cumpărate dela Refacerea industrială, iar celelalte formează avutul de ani de zile a proprietarilor băjocorțiți — ce s'a mai aflat în mult trâmblătelele marî depozite (fictive) de milioane din Șona?

9. Este o nedreptate revoltătoare, că dintre cele mai multe mii de cumpărători ai Societății aflat din Ardeal, cât și din Regatul vechiu, — tot în asemenea condițiuni li s'au vândut materiale, numai cei dela Făgăraș sunt cu mine împreună bănușiți, ba chiar și învinușiți și băjocorțiți în modul cel mai neomenos-sălbatic, cu toate că și dovezile lor de proprietate sunt în cea mai perfectă regulă legală și materialele nu le-au cumpărat pentru speculă — cum probabil au făcut-o mulți alții — ci pentru un scop ideal: înființarea de ateliere de mecanică și tâmplărie pentru creșterea în meseria a băieților români, îndeosebi „Orfani de război”.

De încheiere, avizez pe d-l Radovici, prefect de Făgăraș, care a avut „și tupeul” să-mi se declare de autorul unor informații ziaristice referitoare la: Marea Panama, Fraudele dela Făgăraș, Jaf în avutul Statului etc. — că în curând îl voi chema în judecată pentru dauna mea morală și materială, care o poate suporta „Un Hotentot”, dar nu „Un Român”.

Fie liniștit, d-l Radovici, că de des-tăinuirile mele nu va fi chiar încântat nici dânsul, dar poate nici unul din stăpâni săi.

Mai mult, am nădejdea că după publicarea acestor destăinuiri, va recunoaște d-l Radovici, că tot era mai bine să descălece pe „malurile Dâmboviței pe câmpiile Ilfovului” (precum îl sfătuiam stăpâni săi) decât în „Țara lui Negru Vodă”, unde — mă tem — că clima acuzi n'are să-i priască.

Sibiu, Februarie 1923.

Inginer Ioachim Socu.

Expoziție de studii. Din București ni se scrie: Prima expoziție de studii a Fundației „Principele Carol” s'a închis. Din lucrările alese ale celor dintâi pictor ai noștri, — lucrări urmărite cu mult interes de toți cunoșcătorii și iubitorii de artă s'a putut vedea cât de firesc a evoluat pictura noastră ca să ajungă la culmile din Grigorescu și alți maiștri de după el. Pentru urmărirea și mai departe a scopului expoziției, „Fundația” a început pregătirile pentru Grigorescu. Multe persoane au oferit cu o rară bunăvoință lucrările ce le posedă și se așteaptă zi de zi contribuția altora, împreună cu aceea a instituțiilor, cari doresc să îmbogățescă această a doua expoziție. Deschiderea ei s'a hotărât pe ziua de 11 Martie.

Ardealul din punct de vedere economic

— Urmare —

După înfrângerea Dacilor de către Traian, făcându-se din Dacia o provincie romană, s'a încunjurat cu un sistem de fortărețe întreg ținutul aurifer, ducându-se la Roma cantități imense de aur... Pe timpul Romanilor, Ampelum, sau Zatna de azi, era sediul pentru „procurator aurarium”.

În teritoriul dintre Zlatna și Baia de Criș s'au aflat o mulțime de obiecte, din cari se poate deduce modul de exploatare al minelor pe timpul Romanilor. Exploatarea atât atunci, cât și acum constă în zdrobirea stâncilor și spălarea prafului obținut cu apă, pentru a se separa aurul. — Spălarea se făcea pe stufe păroase. Aurul fiind mai greu și nefiind dus de apă, se lasă în jos, adunându-se între perii stufei.

În total se extrage din minele din Ardeal aur în cantitate de 3000 kg. anual. Se mai extrage argint vre-o 9000 kg. anual.

Vine acum sarea, care joacă mare rol economic și care putem zice, că are și un rol social, căci doară ea constituie o parte însemnată din mâncarea săracului. E lucru constatat, că cea mai multă sare e consumată de către pătura săracă a poporului. Sarea se exploata în Ardeal încă din vechime. Pe vremea Romanilor exploatarea ei era în floare, căci doară sarea pământului nostru alimenta toate ținuturile din peninsula Balcanică și din alte părți mai îndepărtate ale Orientului, cari erau lipsite de acest produs. Având în vedere că această situație va dura și în viitor, exportul nostru de sare va fi foarte însemnat și atunci.

Acest produs (sarea) al solului nostru mai prezintă o importanță deosebită pentru industria noastră viitoare, avându-se în vedere compozițiunea sa de clor și sodiu (natru).

Termiaând cu sarea, vom aminti ceva despre Băile și stațiunile noastre bal-

neare, cari sunt în număr de 28. Aceste băi, pe lângă că sunt bogate în ape minerale, cu compozițiune de mare valoare medicală, mai sunt așezate și în niște ținuturi pitorești, cari pot rivaliza cu cele mai frumoase locuri din străinătate. Trebuie ca statul nostru să amenejeze și îngrijească aceste băi, cari vor atrage stăt vizitatori dinlăuntru, cât și din afară. Aceștia vor lăsa aici bogății, din cari o parte vor intra în mâna statului, iar altă parte va da avânt dezvoltării economice a locuitorilor acelor ținuturi.

Acum vine rândul mineralelor industriale și generatorilor de energie.

Cel mai important mineral industrial este fierul. Acest metal, mai ales de când cu invențiunea mașinilor cu vapor, a luat o întrebuintare foarte mare, așa că el formează condițiunea principală a industriei. Și în privința acestui mineral țara noastră și în special Ardealul stă foarte bine. El se află tot în munții din apusul Ardealului în cantități mari, cari pot alimenta toată industria existentă și ar mai putea da naștere alteia nouă în viitor. Industria fierului

e destul de dezvoltată la noi în Transilvania. Turnătorile de fier din Reșița sunt unele dintre cele mai mari din lume.

Fierul pentru a putea fi folosit în industrie are nevoie de combustibil, în privința căruia Ardealul stă cât se poate de bine. Avem cărbuni în cantități mari tot în rugunea unde se află fierul, mai avem și puțin petrol. Avem apoi gazul metan în cantități considerabile, care este un adevărat dar al naturii și care se află în 7 jud. de pe câmpia Ardealului.

Ce bogăție reprezintă aceste surse de gaz metan, este ușor de închipuit. După Hugo Boeckh, ei ar putea înlocui cărbunii necesari țării timp de 30-35 de ani. Acest gaz făcându-se din pământ și pentru a se putea întrebuinta e captat în niște tuburi (puțuri).

Printr-o exploatare intensivă a acestor zăăminte de gaz, s'ar putea îndestula cu toată motrică nu numai instalațiile industriale din regiunile în care se află, dar s'ar putea lănta și făcălzi toate casele din orașele acelor regiuni. Exploatarea terenurilor de gaz metan a

ULTIMA ORA

In jurul chestiei Ruhr.

Londra. — Partidul muncii din Anglia a făcut propunerea ca în chestia discutării ocupației Ruhrului să se formeze o comisie compusă din reprezentanți englezi, francezi și belgieni. Bonar Law a declarat însă, că formarea acestei comisii n-ar avea nici un rezultat, întrucât Francezii ar privi acest lucru ca un act ostil lor. Din cauza aceasta Anglia se abține de la orice fel de intervenție. (Rador.)

Londra. — Ziarul „Times” ocupându-se de vorbirea cancelarului german Cuno, constată că această vorbire nu oferă nimic pozitiv. Singura soluție ar fi ca Germania să comunice suma pe care o poate plăti. (Rador.)

Hotărârile conferinței dela Angora.

Londra. — Agenția Havas comunică, că Adunarea națională a decis să nu accepte tratatul de pace dela Lausanne, fiind contrar stipulațiilor internaționale. În consecință guvernul să continue tratativele în chestia încheierii unei păci pe lângă următoarele condiții: Chestia Mossul să fie aranjată într'un termen fix; chestiile financiare, economice și administrative să fie aduse în concordanță cu independența deplină a națiunii turce, iar după încheierea păcii teritoriile ocupate să fie de urgență evacuate.

Obstrucție în parlamentul cehoslovac

Deputați scoși cu forța din Cameră.

Praga. — Camera cehoslovacă a început ieri (Miercuri) discutarea proiectului de lege privind apărarea republicii. În momentul când președintele Tomasek vrea să anunțe punerea la ordine a proiectului, deputații comuniști au produs un *vacarm nemaipomenit, bătând în pupite, fluierând și sunând din goarne și lopote*. Neputând ajunge la cuvânt, președintele e nevoit să suspende ședința Zgornicului infernal continuând și în pauză, președintele dă ordin ca 16 gardieni să scoată pe deputații turbulenți din incintă, ceea-ce se și întâmplă.

Redeschizându-se ședința, președintele comunică că a exclus dela 10 ședințe pe trei deputați comuniști. Această comunicare produce un nou scandal enorm. Din nou se suspendă ședința și intră în acțiune gardienii. Intre gardieni și comuniști se dă o luptă formidabilă. Deputații nu se lasă scoși. În cele din urmă, cei trei deputați escuși sunt ridicați cu forța de gardieni, iar ceilalți deputați comuniști părăsesc incinta, protestând.

Redeschizându-se ședința, scandalul îl reiau deputații populari slovaci. În acest moment își fac apariția în sală și deputații nemți și maghiari, cari nu se prezentaseră la ședință. Acordându-li-se cuvântul, deputații opoziționali iau pe rând cuvântul, fiind ascultați în liniște de majoritate, apoi părăsesc demonstrativ Camera.

SORISORI DIN GERMANIE.

Propaganda naționalistă

Svonuri cari circulă. — Arme și munițiuni de la Englezi. — Rusia împotriva Franței. — O proclamație. — Un discurs. — Primejdia polonă. — O dublă aniversare.

Berlin, 4 Martie 1923.

Dela recenta ocupare franceză a Ruhrului în tot Reich-ul fel de fel de svonuri: „ba că Rusia a declarat război Franței, ba că Anglia a rupt legăturile cu Parisul, ba că în Rusia se fabrică arme pentru Germania, ba că Ludendorff și Hindenburg au plecat la Moscova să încheie o convenție militară, în sfârșit, svonuri cari în opinia publică într'o continuă încordare, într'o permanentă agitare. Svonurile, firește, se răspândesc, ca svonurile, din gură în gură și cu o înțeleasă fugerătoare. Și circulă din cele mai neașteptate și de necrezut.

Dar nu circulă numai svonuri, a căror paternitate nu poate fi aflată. Din potrivă, oameni cu răspundere, societăți constituite în toată regula, lipsesc proclamații cu știri și asigurări în stare să fie spiritele mereu agitate. Iată, am înaintea mea o proclamație a așa numitei „Arbeitsgemeinschaft für Vaterländische Aufklärung”. În ea se pot citi cele ce urmează:

„Numai forța poate și trebuie să hotărască asupra Ruhrului și numai armele vor fi asupra lui hotărâtoare. Trebuie să avem arme. Arme vor fi din nou fabricate, vom avea din nou arme; Germania nu este încă pierdută”.

„Vom primi arme și munițiuni din An-

glia. După informații sigure Rusia se pregătește febril; ea se va năpusti într'un timp foarte apropiat asupra Poloniei”.

„E împede că Anglia are din nou nevoie de o Germanie conștientă, puternică. O Germanie, care bucuros își va jertfi încă odată un milion dintre cei mai buni fii ai ei în lupta pentru libertate și va vedea prefăcându-se în cenușă ținutul înfloritoare, decât să lase să se prăpădească de foame și de mizerie 20 de milioane”.

„În fiecare moment poate izbucni. Însă nici o nesocotită, ca nu cumva să izbucnească prea de vreme, să distrugă planul guvernului! Liniște! Chibzuință. Negreșit poate veni clipa, când nici o minută nu va trebui pierdută. Când Anglia își retrage trupele ei de pe Rin, atunci gata! Suntem siguri, atunci izbucnește furtuna. Fiecare să fie gata”.

Cam în genul acestora sunt toate svonurile care circulă, răspândite de naționaliști și monarhiști, în tot Imperiu. Naționaliștii cuceresc zilnic teren, mărindu-și popularitatea, în detrimentul grupărilor democratice, în special în detrimentul social-democraților. Ocuparea Ruhrului le-a adus apa la moară și tot ceea ce născocesc ca să fină spiritele agitate, găsește crezare.

Der și oameni cu greutate și răspundere politică nu sunt mai măsurăți în vorbă. Iată de pildă ce-a declarat, la o întrunire, șeful partidului național german:

„Timpul trebuie să lucreze pentru noi. Fiecare zi, pe care Francezii o pierd este pentru noi o zi câștigată. Ea ne înălțeste mijloacele noastre de forță și pregătirile noastre. Nu vrem să mai muncim pentru Reparații, nu mai există Reparații și d'acum în cadrele tratatului dela Versailles. Un războiu impus pare că ne amenință. Resistenței pasive îi poate urma lesne una activă. Poate că încodată Răsăritul va lupta împotriva Apusului, care luptă azi”!

La asemenea vorbe desigur că orice german se aprinde. Astfel puterea de imaginație a câtorva indivizi, capabili să inventeze tot soiul de svonuri, frământă în lung și în lat tot Reich-ul cu știrile lor dătătoare de speranțe. Uau! streln multe din știrile cari circulă și se pot părea ridicole, unui neam, oricât de puțin verosimile ar fi, și se par adevărate și realizabile. Acum câteva săptămâni se lansase svonul că Anglia a declarat război Franței și svonul cu toată enormitatea lui ridicolă a călă creatore. Asta era seara. Lumea aștepta a doua zi zierele să-i confirme știrea!

Teama, în ipoteza unui războiu, nu-i atât cea din partea Franței, cât din partea Poloniei. Polonia le strică orice plan și le distruge orice iluzie, când încearcă să se gândească serios la posibilitatea unui războiu cu Franța. De asta împotriva Poloniei, ca și împotriva Franței, ura și furia sunt fără margini. Ura de altminteri este reciprocă. Cine a trecut prin Polonia, își poate da bine seama de proporțiile ei. Oameni cari știu perfect nemțește refuză să vorbească această limbă, numai fiindcă nu pot suferi pe nemți. Ideea unei alianțe cu Rusia, care plutește în atmosferă și e dorită de toată lumea, e isvorită, mai mult din teama primejdiei polone.

Acum zece zile s'au împlinit 450 de ani dela nașterea marelui astronom, Kopernic. Guvernul polon a decis ca toate școlile din țară să serbătorească pe omul care a revoluționat știința modernă și

Continuarea textului pe pagina 4-a.

INFORMAȚIUNI

Ziarele vieneze cari ne solesc, aduc știrea că Sâmbătă noaptea au circulat la Budapesta cele mai fantastice svonuri despre o nouă lovitură apropiată a familiei de Habsburg, de-a reveni la tron. În cercurile monarhiste budapestene s'au făcut prișori de milioane coroane, dacă noua încercare va avea sau nu succes. Se spune, că „Ungurii cari se desleaptă” vor să aducă în lusa aceasta la Budapesta pe fosta împărăteasă Zita de Habsburg, împreună cu fiul ei cel mai mare Otto.

Din cauza propagandei antisemite, care se face la Viena de către monarhiști, foștii luptători dela front și studenți, au avut loc Sâmbătă d. a. excese sângeroase între semiji și antisemiji. Sunt numeroși răniți cu deosebire dintre evrei. Poliția intervenind, liniștea s'a restabilit. Au fost arestați 55 manifestanți.

Cetim în „Prager Presse”, că președintele comisiei administrative al orașului Brăila, d-l R. Portocală, a încuoștințat pe primarul orașului Praga dr. Baxa, că o delegație a orașului Brăila va lua parte la târgul de mostre, care se va ține primăvara aceasta la Prager.

Tribunalul din Galați a confirmat mandatul de arestare al directorului școlii elementare de comerț Mihăilescu, a secretarului școlii V. Stăncescu precum și a 8 tineri, acuzați că au falsificat mai multe zeci de diplome de absolvire a acestei școli pentru ca cei înzestrați cu astfel de diplome să poată beneficia de termen redus în serviciul armatei.

Întâmplându-se la Arad câte-va surpări de case chiar în centrul orașului, consiliul comunal printr'o ordonanță ce se va publica zilele acestea, va obliga pe toți proprietarii sub riscul consecințelor materiale și morale, să controleze în timp de o lună edificiile prin experți.

Serviciul militar în Franța. Senatul a primit proiectul referitor la serviciul militar de 18 luni.

S'a acordat cuvenitul execuției d-lui Alfred Lantz, consul al Germaniei la Brașov.

În urma unei decizii aduse de tribunalul din Tg.-Mureș, cartea funduară a primit ordin să înscrie dreptul de proprietate a statului asupra apelor minerale dela Sovata. Malurile și albia rămân proprietatea vechilor posesori. Această chestie de drept foarte interesantă, va avea multe complicațiuni. Creanțele creditorilor față de proprietarii malurilor au fost intabulate asupra statului.

Șvabii din Banat au hotărât să serbeze anul acesta cu deosebire fast aniversarea a 200 ani dela colonizarea lor în Banat.

Din Cluj ni se anunță: Funcționarii publici din Ardeal au pornit o mișcare pentru a cere guvernului reintegrarea primarului Pop, întrucât ei sunt convinși, că d-l Pop este victima unor intrigi politice conduse de d-l Bănescu. Funcționarii socot că prin înlăturarea ilegală a unuia din ei, interesele tuturor funcționarilor sunt alinate.

Asiăzi se vor prezenta în audiență la Rege episcopii: Mailat Nagy Károly, Berecz Géza și canonicul Balázs Andráș. Prelații unguri vor înmăna Regelui un memoriu, prin care vor protesta contra nesocotirii drepturilor minorităților în noua Constituție.

Dr. Wilhelm Teutsch, medic, pleacă pe scurt timp din Brașov. Informațiuni se pot lua la locuința sa din strada Porți 13.

preocupat mult cercurile financiare și conducătoare ale fostului stat ungar, înființând diferite societăți, iar în 1915 încheind cu Deutsche Bank din Berlin un contract, prin care-i ceda acestei Bănci drept exploatare o parte din terenurile de gaz metan.

Soluționarea definitivă a chestiunii gazului metan prezintă pentru Statul nostru cel mai mare interes. Acest gaz, avându-i gata dela natură, poate constitui un monopol din cele mai rentabile, care ar sporii venitul Statului ca sume considerabile și ar ușura plata datorțiilor rămase în sarcina noastră în urma războiului.

Altă energie, și poate cea mai importantă, e cea provenită din căderile de apă. Această energie există în abundență în Ardeal, așa că bine întrebuințată, ar putea cu timpul înlocui combustibilele din industrie, cari s'ar putea folosi ca materii prime în industria chimică, cărora atunci i-ar putea da un mare avânt. Afară de aceea, căderile de apă, producătoare de electricitate, cea importantă energie, s'ar putea întrebuința la electricizarea căilor noastre ferate din regiunea muntoasă a țării, așa că s'ar da un avânt și o ușurință mai mare circulațiilor, care formează plămânii vieții economice ale unei țări.

Posedând Ardealul nostru condițiile fundamentale ale existenței și dezvoltării unei industrii, materii prime și generatoare de energie, e de prevăzut ce viitor industriei, ce viltor de aur va avea această țară.

Încă din trecut a luat o dezvoltare mare industria, astfel că la încheierea României-Mari existau cu totul în Transilvania peste 500 de fabrici, dintre cari cele mai importante metalurgice fa număr de vre-o 60. Durere însă, că toate aceste fabrici aveau capital străin, din care 90% evreesc și 9% săsesc.

(Va urma).

Cooperativa din Turcheș,

vinde prin licitație publică rafturi, colonale, în ziua de 18 Martie a. c., la orele 2 p. m.

3869

1-2

Pentru a face posibil și celor cu stare materială mai puțină să se îmbrace cu toată scumpetea, în mod răspunzător situației pe care o ocupă, am deschis în depozitul meu o secțiune pentru cei cu

STARE MIJLOCIE

costume de bărbați din stofa de lână veritabilă cu Lei 1600-2800
paltoane de iarnă din stofa de lână veritabilă cu Lei 1800-2900

MAGAZINUL DE HAINE

M. NEUMANN,

unde se pot confecționa în mod solid :

26-2 VIENA.

BRAȘOV.

